

Pankreatická panikulitida – kožní manifestace onemocnění pankreatu

David Solil^{1,2}, Petr Dítě¹⁻³, Radek Kroupa^{1,2}, Michal Šenkyřík^{1,2}, Martin Harazim^{1,2}, Petr Litzman^{1,2}, Klára Bochníčková^{1,2}, Jan Šlapák^{1,2}, Milan Dastych^{1,2}, Jiří Dolina^{1,2}

¹Interní gastroenterologická klinika, FN Brno

²Lékařská fakulta MU, Brno

³Lékařská fakulta OU, Ostrava

Pankreatická panikulitida je vzácná kožní manifestace onemocnění slinivky, při kterém dochází k tvorbě bolestivých erytematózních uzlů především na dolních končetinách na podkladě přestupu pankreatických enzymů do podkoží, kde vyvolávají nekrózu tukové tkáně. Její výskyt je nejčastěji popisován v souvislosti s akutní pankreatitidou ale i s maligním onemocněním slinivky. V některých případech se může jednat o první klinický projev dosud asymptomatického onemocnění slinivky. Tento článek shrnuje problematiku pankreatické panikulitidy inspirovan kazuistickou zkušeností z našeho pracoviště.

Klíčová slova: pankreatická panikulitida, akutní pankreatitida, chronická pankreatitida, karcinom pankreatu, kožní léze.

Pancreatic panniculitis – a cutaneous manifestation of pancreatic disease

Pancreatic panniculitis is a rare cutaneous manifestation of pancreatic disease, characterized by painful erythematous nodules predominantly affecting the lower extremities, resulting from the release of pancreatic enzymes into subcutaneous tissue and subsequent fat necrosis. It is most commonly associated with acute pancreatitis but may also occur in the setting of pancreatic malignancy. In some cases, it represents the first clinical manifestation of previously asymptomatic pancreatic disease. This article provides an overview of pancreatic panniculitis, inspired by a case report from our institution.

Key words: pancreatic panniculitis, acute pancreatitis, chronic pancreatitis, pancreatic cancer, skin lesions.

Úvod

Panikulitidy jsou heterogenní skupina onemocnění charakterizovaných zánětem tukové tkáně hypodermis. Postižení může být izolované kožní, nebo jako projev systémového onemocnění.

Mezi nejčastější formu patří erythema nodosum, často vídanou jako extraintestinální symptom Crohnovy nemoci. Spíše vzácněji popisovaná je pankreatická panikulitida (PP, pankreatická tuková nekróza, enzymatická panikulitida). Byla poprvé popsána Chiarim již v roce 1883 (1). Vyskytuje se u 2–3 % všech pacientů s onemocněním pankreatu (2). PP může vzniknout v průběhu onemocnění pankreatu, ale také může jeho klinickým projevům předcházet, a tedy napomoci diagnostikovat i jinak asymptomatické onemocnění slinivky. PP postihuje častěji muže a typicky se vyskytuje u pacientů s alkoholickou formou choroby

pankreatu (3). Klinicky se projevuje erytematózními a bolestivými podkožními uzly, které mohou ulcerovat, přičemž z ulcerací může vytékat hnědá, viskózní až olejovitá tekutina jako známka kolikvační tukové nekrózy. Nejčastěji je panikulitida lokalizována na dolních končetinách v oblasti bérců, hýždí, ale může se objevit i jinde, například v axile.

Etiologie

Základní histopatologické dělení rozděluje panikulitidy na septální vs. lobulární, s nebo bez vaskulitidy. Hlavní příčiny vzniku panikulitidy jsou infekce, autoimunitní onemocnění, vzácněji deficit α 1-antitrypsinu, malignity, léky či pankreatické onemocnění, viz přehled v tabulce 1.

Pankreatická panikulitida se nejčastěji objevuje u mužů středního věku s chronickým alkoholismem. Souviset může se všemi formami